

Ročník XVII

listopad 2008

číslo 11

Odjezd na podzim

Tak sbohem... Plamínek si hraje,
po hranách věci klopýtaje,
a přítelkyně plískanic
se směje letu koní vstříc.

Ach, ta si hvízdá, ta je ráda,
že mlha jejích hřívy spřádá
a kočár že je naložen
kovy, jež tepal v mlhách sen.

Opare hroznů, vůně města,
tam za zatačkou končí cesta
a stříbro tryská od kopyt:
„Už musíš jít, už musíš jít.“

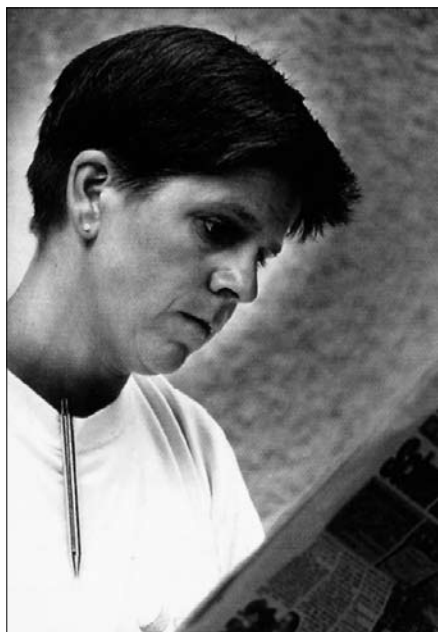
Ivan Blatný

Foto: MUDr. Jiří Srna

Úvodem

Blahopřejeme USA k novému prezidentovi. On i jeho žena se tvrdě vypracovali. Kéž by byl přínosem pro svět.

Úroveň našich politiků až na výjimky nestojí za řeč.

I my občané se často honíme za požitky a zážitky, i adrenalinovými, přitom se bojíme jít za vážně nemocným, umírajícím nebo na pohřeb.

Blahopřejeme panu Arnoštu Lustigovi k ceně Franze Kafky, patří mezi naše největší spisovatele.

Historici objevili dokument, podle kterého měl mladý Milan Kundera udat člověka. Líbí se mi, že se Kunderovi přátelé spisovatele zastávají. Jenže to je pouze tvrzení proti tvrzení. Proč především neukazujeme mechanismy, kterým zločinné režimy podlamovaly charaktery lidí příšerným tlakem, proč mládež nevarujeme před velikým zlem udavačství, proč si nepěstujeme statečnost proti strachu a budoucím pokušením? Ani církev nepředvedla jak z viny ven.

Polští poslanci mají hlasovat o snížení vysokých důchodů pro své estébáky. Pracovat u StB bylo stejné jako být příslušníkem SS.

Minulý režim nám kazil Vánoce. Dnes ničí Vánoce hlasitá vlezlost obchodních reklam předvánočních nákupů - všechno hned a s množstevní slevou. My se o adventní přípravu, ztišení a očekávání připravit nenecháme.

Vrátili jsme se z Izraele. Postupně budeme vypravovat a promítat fotografie. /v

JAK NAPLNIT KOSTEL

Do opuštěného kostela sv. Josefa v Cáchách opět chodí lidé. Nehledají tam však živého Boha, ale své mrtvé zesnulé. Někdo totiž přišel na nápad využít kostel a pohřbívat tam. Tak bydlí ve městě živi s mrtvými. Kdysi kostel osiřel, i když tam bývaly v minulosti slavné bohoslužby. (To my kněží umíme). Promluvy však až tak slavné nebyly. Ono je lehčí být „služebníkem kultu“ než „služebníkem slova“. Toto druhé by mělo být logicky první; chtělo by to studium, ustavičné vzdělávání a vnitřní zakotvení v evangeliu. – „Nevíme, co je to Boží království. Nevíme, co je to žít na věčnosti“, kázal někdo v rozhlase. Vážení, něco přece víme! A sice to, že nás čeká oslavený Kristus! Takto kázal blahé paměti kněz Míla Máša. „Asi umřu touhou po Kristu!“ (Stalo se). Kupodivu, na jeho promluvy spěchaly zástupy... *Jan Rybář*

Komentář Prof. Tomáše Halíka k volbám:

Porážka ODS je logickým výsledkem arogantní politiky této strany a skutečnosti, že světová ekonomická krize ukazuje lživost klausovské ideologie „neviditelné ruky trhu“. Pád KDU-ČSL je zaslouženým trestem za silnou podporu kandidátovi ODS při prezidentské volbě a za pokus o nemravný obchod s touto volbou: hlasy pro Klause za církevní majetek, který (jak se dalo předpokládat) stejně nevyšel.

Lidstvo se nikdy nedobere ke společné pravdě a stále bude balancovat mezi pravdou vítězů a pravdou poražených, mezi pravdou bohatých a pravdou chudých, mezi pravdou rozumu a pravdou citu, mezi pravdou účelu a pravdou poznání. Přeji vám, abyste se kvůli dočasné snadnosti bytí nezřekli pravdy jako přežitku.

Michal Černík

PÁN BŮH MÁ RÁD SMÍŠENÝ LES
říká děkan Katolické teologické fakulty UK
profesor Ludvík Armbruster, který žil skoro
půl století v Japonsku.
(rozhovor mírně zkrácen)

Kolik je dnes v Japonsku katolíků?

Mezi rodilými Japonci je asi čtyři sta tisíc registrovaných katolíků, křesťanů celkem může být k jednomu milionu. ...

A kolik je v Japonsku jezuitů?

Přibližně dvě stě padesát.

A vedou univerzitu v Tokiu, hudební akademii v Hirošimě a čtyři střední školy. To je na počet katolických věřících ve srovnání s Českem úctyhodný výkon. Jak si to vysvětlujete?

To má kořeny v polovině minulého století. Zákaz křesťanství pod trestem smrti byl odvolán v druhé polovině 19. století, ale tehdy z toho ještě skutečná svoboda vyznání nevykvetla. Po druhé světové válce se japonské národní ambice zhroutily. Šintoismus přestal být státním náboženstvím, císař se prohlásil prvním občanem. Japonci se začali poohlížet po jiných „pevných bodech“ v kulturní a duchovní oblasti a do země proudili misionáři ze všech stran.

Japonsko bývalo misíí dolnoněmecké jezuitské provincie. Němečtí jezuité z pochopitelných důvodů v poválečných letech nebyli schopni na tuto situaci zareagovat. Generální představený pater Janssens se proto obrátil dopisem na celé Tovaryšstvo s výzvou, aby se zájemci z řad mladých jezuitů o misijní práci v Japonsku hlásili přímo jemu. Tak se začali do Japonska sjíždět mladí nadšení jezuité.

A tak jste se do Japonska dostal i vy?

Ano.

Jaké jste měl představy o práci misionáře? Co vás lákalo?

Nějaké konkrétní představy jsem neměl, bylo mi dvacet čtyři let. Netušil jsem, co na mne čeká. Nejel jsem tam ale na vlastní pěst. Chtěl jsem se prostě zapojit do jezuitské práce. V té době jsem byl ještě jezuitský bohoslovec, který měl strávit dva roky před dalším studiem praktickou činností, například pomocí ve školách. Na mne čekala dvouletá škola japonštiny a tutorská služba pro mladé japonské jezuity. Pak jsem se vrátil do Německa na studium teologie.

Co pro vás bylo tehdy nejtěžší? Studium jazyka, odlišné kulturní prostředí, vzdálenost od domova?

Abych řekl pravdu, vůbec mi to nepřipadalo náročné. Po komunistickém převratu u nás jsem byl z tehdejšího Československa vyhoštěn jako „nežádoucí cizinec“. Úděl exulantů a utečenců byl tehdy velmi těžký. Léta mnozí přežívali v uprchlických táborech, než se uchytily a začali budovat novou existenci.

Sám jsem také patřil mezi uprchlíky, ale jako jezuita jsem to měl mnohem snazší. I tak si ale každý exulant dříve či později uvědomil, že je v cizině tak trochu přebytečný. Možná je na vás okolí vlídné, postará se o vás, ale nepočítá s vámi.

I když jsem tehdy žil mezi spolubratry, uvědomoval jsem si svoji existenci mezi dvěma světy. Když jsem mohl odjet do Japonska, vyplnilo se mi dávné přání stát se misionářem, a také jsem se přirozeně ocitl ve skupině mladých jezuitů, kteří všichni mířili k novému domovu. V Japonsku jsem byl doma, tam se mnou počítali. Tam jsem si oddechl.

Přítom jste se nechal slyšet, že nejtěžších bylo prvních dvacet let...

To jsem říkal v žertu... Život je snazší, když se člověk naučí řeč.

Naučil jste se dobře japonsky?

Myslím, že ano...

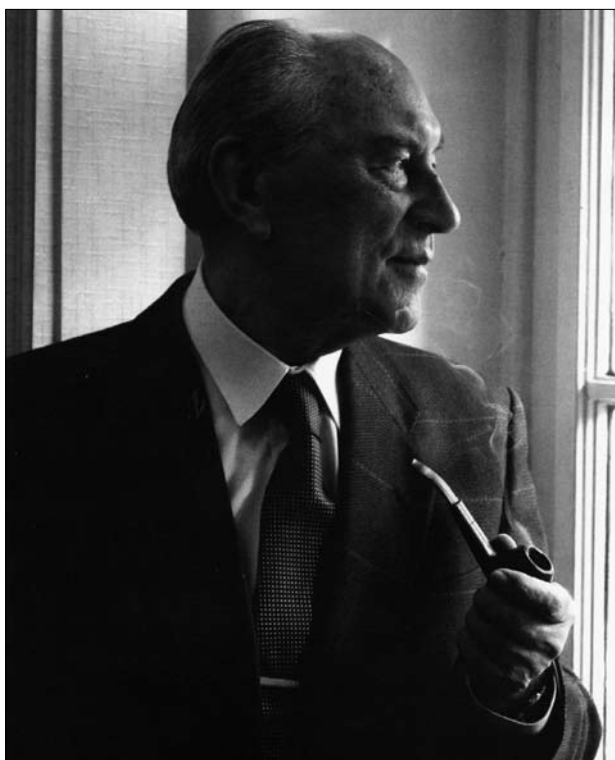

Foto Helena Kodálíková

Jako profesor filosofie jste musel mít mimořádně hlubokou znalost řeči!

Je to tak. Je to tak.

Nakolik jste se jako učitel filosofie přesvědčil o starém rčení, že každý překlad je zároveň výklad?

... Japonci každopádně překládají vše. ... Když přišli v 16. století do Japonska první jezuitští misionáři, také se pustili do překládání Aristotela a dalších významných děl. Mimo jiné sestavili i japonsko-portugalsko-latinský slovník. Opírali se tehdy o původní japonské výrazy. Tehdy byla stará japonština ještě ohebná a chtějí-li dnešní japonští myslitelé překládat „po japonsku“ spíš než „po čínsku“, vycházejí z tohoto slovníku.

V 16. století si jezuité dokonce dovezli z Portugalska i tiskárnu a šířili nejen teologickou literaturu. Tehdy si Japonsko mohlo vybrat,

zda bude dále používat čínské znaky nebo využije latinskou abecedu. Skončilo to známým zákazem křesťanství. Všechny knihy měly být spáleny. Jednotlivé kousky, které přežily, jsou dnes uchovávány v muzeích jako kulturní památky první třídy. Z filologického pohledu jsou zvláště pozoruhodné, protože jsou psány latinkou a díky tomu uchovávají i tehdejší výslovnost. Obrázek sám v sobě výslovnost nenaznačuje.

Vliv čínské kultury, včetně znaků a jejich výslovnosti přišel v historii v několika vlnách. Proto se dnes říká, že japonština je vinou mnoha jazykových vrstev s odlišným původem znaků i rozmanitou výslovností složitější než samotná čínština, která používá mnohem víc znaků, ale ty mají vždy jen jednu výslovnost a jeden význam.

Dnešní japonština vychází tedy především z čínských znaků?

Ano a těch je nepřehledné množství – mezi čtyřiceti a padesáti tisíci! Fakticky jich však používají Japonci jen několik tisíc. Japonští žáci se jich během povinné školní docházky musí naučit ovládat asi 1850. Když je třeba přeložit nějaký nový termín, který v japonštině není, složí dva další znaky ze zásoby dohromady. Jenže to není živé slovo. Když jsem začal učit filosofii, opatřil jsem si velký japonský filosofický slovník a předpokládal jsem, že když určitý termín vyslovím a napíši na tabuli, bude to jasné. Nějakou dobu mi trvalo, než jsem pochopil, že mnohé knižní termíny studentům vůbec nic neříkají, že si pod nimi nic nedovedou představit.

Jak jste to vyřešil?

Nezbývalo mi než každý pojem, který jsem chtěl vnést do diskuse, studentům názorně vysvětlit.

V případě, že jste přednášel moderní a současnou filosofii, muselo to být docela dobrodružné...

Naštěstí jsem se mohl vždycky opřít o stávající překlady. I když nebyvaly dobré, každopádně jsem nezačínal na zeleň louce.

V jednom rozhovoru jste řekl, že jste si ani neuměl představit nakolik rozdílné zdvo může být ukryto pod stejnou omítkou. Co Japonce lákalo na evropské kulturu a filosofii především?

Koncem devatenáctého století si Japonci uvědomili, že mají omezenou šanci samostatně se rozvíjet. Světové mocnosti - Angličané, Francouzi, Němci i Rusové - se tehdy navzájem držely v šachu a nepřipustily, aby jedna z nich zemi zkolonializovala. Došlo jim, že se buď postaví na vlastní nohy, nebo se také stanou něčí kolonií. S heslem Dohonit, předhonorit se horepádem pustili do vstřebávání evropské civilizace devatenáctého a dvacátého století. Chtěli si přisvojit moderní vědecko-technickou civilizaci, a sice bez křesťanských kořenů.

A dosáhli velkolepých výsledků. Pokud jde

Ludvík Armbruster

(nar. 16.5.1928 v Praze)

1947 vstoupil k jezuitům

1950 vyhoštěn z republiky

1952 získal licenciát filosofie v Římě

1956 obhájil doktorskou práci v Tokiu

1959 vysvěcen na kněze

1962-1999 působil na tokijské Sophia University

1965-1970 rektorem kněž. semináře v Tokiu

2002 povolán na teolog. fakultu do Prahy

2003 zvolen děkanem fakulty

2006 obdržel Rakouský čestný kříž za vědu a umění první třídy

o elektroniku, už dávno se neporovnávají s Evropou, ale jen s Američany.

Když přijedete do Japonska, navenek vše vypadá jako v Evropě. To je omyl, ale zdívo je jiné. Japonci mají kulturu starší než je ta naše. Tamní dvorní dámy psaly romány dřív, než praotec Čech stanul na Řípu. Jejich kultura se rozvíjela už tisíc let, než se dozvěděli, že vůbec nějaká Evropa existuje. Vyvíjela se naprosto samostatně, bez ovlivňování či vymezování vůči té naší.

Nakolik se v tak odlišném prostředí dařilo po II. světové válce jezuitům?

Padesát let je příliš krátká doba na hodnocení úspěšnosti, na nějakou inventuru. ... Kultura je živý organismus, žije však mnohem déle než my, jednotlivci. Vliv křesťanské misie se teprve ukáže. Nicméně některé prvky křesťanského myšlení Japonsko chtě nechtě musilo přijmout: Je jedním z mála právních států v Asii. Dodnes každý právní řád vychází z římského práva, které je založeno na řeckých, římských, ale i křesťanských pojmech. Japonsko tak muselo integrovat pojmy jako je právo, svědomí, osoba a vytvořit pro ně pojmy.

Mají Japonci pojem pro boha, který by odpovídal křesťanskému Bohu?

Když František Xaverský hovořil o Bohu, jeho tlumočník to přeložil slovem Dainiči, což je buddhistické božstvo. Japonci ho brali za buddhistického mnicha, který přišel z Indie, a František se nestačil divit s jakou vlídností a laskavostí ho přijímali v buddhistických kláštřích. Až se jednoho dne dověděl, že mu rozumějí jinak, než zamýšlel, a začal používat slovo Deus. A s laskavým porozuměním byl konec. Upřímně řečeno, slovo Deus, které pak polemicky překrucovali jako Daiuso (česky Velká lež) pro ně neznamenal nic víc než prázdný pojem.

Když jsme my přišli do Japonska, měli jsme předepsáno nazývat Boha Tenšu (česky Pán nebes), ale to je zároveň výraz pro čínské božstvo. Jak můžete z ničeho vytvořit živé slovo, které by předalo zkušenost živého biblického Boha?

V evropských románech, kde se mluvilo o Bohu, začali japonští překladatelé používat slovo Kami. To je ale domácí výraz pro šintoistické božstvo. A dnes se i v oficiálním

překlada Katolického katechismu používá slovo Kami, poněvadž si na něj mezitím všichni zvykli. V moderním slovníku japonštiny se tak dozvíte, že Kami je za prvé šintoistické božstvo a za druhé biblický Bůh.

Otázky ohledně inkulturace vás provázely každý den!

To ano! Těch bylo habaděj... Inkulturace, to je už jezuitská tradice! Pokoušeli jsme se o ni v Indii a pak v Japonsku a v Číně. Zažil jsem ještě bývalého superiora missionis pátera Huga Lasalla. Ve svém misijním úsilí se snažil proniknout do japonské mentality a buddhistického prostředí. Přátelil se také s mnichy zenového buddhismu a sám začal pěstovat zenovou meditaci. A mnil ji též uplatnit při výchově mladých japonských jezuitů. To vedlo pochopitelně ke sporům. Z dalekého Říma to vypadalo velmi nestandardně a nesetkalo se to s podporou.

Zajímavé bylo, že v debatách, nakolik se má zavádět zenová meditace a jiné prvky „pokřtěné“ japonské spirituality, byli evropští misionáři pro, ale místní kněží, kteří v japonském prostředí vyrůstali, byli spíše proti. Zahraněční misionáři by nejrady postavili kostely ve tvaru buddhistických pagod, avšak domorodci mezi námi nesouhlasili. „My jsme se nechali pokřtít,“ říkali, „rozešli jsme se s vlastní kulturou a vy nám ji znovu servírujete. Pro nás to je spíše pokušení, než pomoc!“ Když křesťanský chrám připomínal buddhistický, vyrovnávali se s myšlenkou, zda to bylo správné, že se vzdali sami sebe.

Na první pohled to spíše vypadá, že zvolili jakýsi únik ke křesťanství?

Je to složitější! V buddhistickém chrámu vidíte sochu Buddhy, který vyznačuje klid, laskavost, štěstí, radost – a my máme v kostelech ukřižovaného Krista. Už nám to ani nepřijde, že tam máme sochu popraveného člověka! Jak to asi může působit na Japonce? Museli bychom si představit, že nad oltářem máme sochu člověka na oprátce... Mimochodem, dokud se ještě prováděly popravy křižováním, nikoho v katakombách ani nenapadlo zobrazovat Krista na kříži.

Uvedu ještě jiný příklad: Ignaciánská spiritualita má svoji metodu, je to – řekněme – takové schodiště. Někdo udělá prvních pár kroků, někdo se dostane do druhého patra a tam zůstane. Nicméně je zřejmé, kde kdo je. Zenová cesta však nemá žádnou metodu. Buď dojdete osvícení, nebo ne a nejste nikde. Ale popsat to dost dobře nejde – to by nebylo osvícení. A japonští spolubratři se nás ptali, když budeme mít v noviciátě dvacet mladých lidí, vezmeme si na sebe odpovědnost, že dva tři dojdou osvícení a těch zbylých sedmáct odepíšeme?

A vy osobně jste pro inkulturaci, v čem vidíte její přínos?

Inkulturace je určitě potřebná. Rád to dokládám na příkladu bonsaje. Taková bonsaj sakura má výšku pár desítek centimetrů a přitom je stará padesát let. Když rozkvetne, má všechno, co má mít. Jenomže z bonsaje už nikdy nevyroste statný strom, pouze díky

velké péči bude žít dál. Můžete udělat výstavu bonsajů, přivést lidi, kteří se budou kochat jejich krásou, ale v jejich stínu nespočinou. Podobně po světě na mnoha místech přežívají takové bonsaje katolické církve.

Co by bylo třeba udělat pro to, aby katolické církve po celém světě vyrostly do podoby statných stromů?

To se podaří až tehdy, až dovolíme Afričanům, Jihoameričanům, Asiatům to, co pro nás vybojoval svatý Pavel. Spolu s Židy z diaspory začal hlásat Krista Řekům a ti mohli být pokřtěni, přijmout Ducha svatého a stát se učedníky, aniž by se stali Židy. Křesťanství by se bylo nikdy nerozšířilo, kdyby nutným předpokladem bylo stát se nejprve Židem, nechat se obřezat a zachovávat kompletní Mojžíšův zákon.

Pavlovi a jeho druhům se podařilo zasít semínko evangelia do řecké půdy, tak vznikla naše scholastická teologie. Koneckonců již první ekumenické koncily vyrůstaly na řecké půdě. Klíčovou otázkou bylo, jak srozumitelně vyjádřit tajemství spásy pro řeckého člověka.

Myslím, že přišel čas zasadit semínko evangelia do asijské, africké či jihoamerické půdy. Semínko úplně stačí – má v sobě život.

A co tomu brání?

Starost, aby nedošlo ke špatnému pochopení... přitom i v našem rozhovoru jsme se letmo dotkli toho, o jak mnohovrstevný problém se jedná. To je vážná otázka, kterou musíme mít neustále na paměti. Ale měli bychom se též upamatovat, kolik bludů jsme si vymysleli my sami v řecko-římské kulturní půdě! A s tímto vědomím velkoryse podporovat zakorenění evangelia na všech kontinentech. Podobně jako v běžném životě, když se učí děti chodit: Nejdřív děcko maminka drží za ručičky a jednoho dne jej pustí. Jak by se jinak naučilo chodit?

Bylo by absurdní, abychom my evropští misionáři učili Japonce, jak mají žít evangelium po japonsku! Na to musejí přijít oni sami. Nikdo nemůže skákat přes svůj vlastní stín. Dnes už nemohou být misionáři „kulturními vyslanci z moudřejší Evropy“, kteří učí domorodce číst, psát, počítat, hygienu a katechismus. Měli bychom vystřízlivět z pocitu, že vše víme nejlépe.

Vy sám jste měl možnost podpořit takové autentické hledání křesťanské spirituality?

Jsme teprve na samém začátku. Naše misie se opravdu rozběhla až po II. světové válce, to zmíněné obrazné pouštění ručiček je teprve před námi... Ale nemám strach o budoucnost církve, ta je v Božích rukou.

A co byste naopak doporučil evropskému křesťanství po svých mnohaletých zkušenostech z druhé polokoule?

Abychom se drželi své tisícileté tradice a nepokukovali povrchně po módních východních spiritualitách.

rozmlouval Josef Beránek, Univerzum 2008
Pana Prof. Ambrustera pozveme na přednášku.

LÁSKA JE SILNĚJŠÍ NEŽ SMRT

Zvíře netuší, že zemře.

Člověk to ví, přemýšlí, hledá. Snaží se zachytit okamžik (třeba fotografií, obrazem, památkou, vzpomínkou, památkou, kamínkem nebo lasturkou). Je to zbytečná komplikace nebo pobídka na cestě ...?

Hospodaříme s tím, co nás obklopuje a co máme rádi; s těmi, kteří nám přejí. Dokud je čas...

Zvířata nepohřbívají své druhy.

Pohřeb člověka byl všude na světě očkáváním nějakého budoucna, nějakého příště...

Herodes Veliký prý svou první ženu - poté, co ji uškrtil - nechal uložit do medu. Žádnou z dalších žen prý už tolik nemiloval.

Ve východních náboženstvích je pohřeb uklizením mrtvého těla. Ten člověk, který s námi žil, už není, možná je teď vrabčákem, krávkou, možná jiným člověkem. S láskou se na východě nepočítá za hrob. Muž často na léta odchází od rodiny do kláštera, aby se umrtvoval od jakékoliv touhy. Ta je jen zdrojem trápení, nemůže být naplněna, proto má být vytržena ze srdce jako nerv z bolavého zubu. V Indii byly manželky donedávna zaživa spalovány na hranici s mrtvolou manžela.

Židům i nám je sdělováno, že touhu po porozumění, po přátelství, kráse a životě do nás vložil Stvořitel. Podporuje ji, ubezpečuje nás, že ani on se nás nevzdá, že se sejdeme se svými zesnulými a poznáme nespočetné množství dalších příjemných a krásných osobností. Nabízí nám pomoc, abychom i my mohli být bohatstvím pro ostatní. To můžeme ochutnávat už tady na zemi.

Po zesnutí našich drahých nemusíme ukrývat svůj smutek ani se vzdávat svých očekávání na opětovné setkání. Budovat vztahy až za hrob, navzdýcky, má smysl. To je „pozitivní postoj“ k životu, bez útěku před trápením a nespravedlností pozemského života.

My, při každé mši vysloveně myslíme na své zesulé (ani nevím o jiné společnosti, která by to tak měla). Žijeme se svými drahými nejen ve vzpomínkách, v modlitbách a starostech bereme vzájemně jedni druhé před Boží tvář. Dokonce spolu můžeme spolupracovat.

Je pěkné, když „máme mši“ za někoho z našich drahých. My jsme sice více na začátku cesty, než oni, ale sejde-li se občas rodina v kostele (i doma), aby si připomněla ty, kteří nás přešli k Bohu, má to svou cenu. Chceme stále patřit k sobě, udržujeme směr,

Je to ta s klepety
a nedá se vybrat

Říkáš –
je mi sedmasedmdesát
tátu jsem přežil o rok
tak co chceš

Třídíš knihovnu
skenuješ fotky
rozdáváš přístroje

A pak?

Viola Fischerová

Foto: Peter Kuruc

kteří nám většinou naši předkové ukázali. Vzpomínáme na ně, vypravujeme o nich svým dětem a vnukům. Jejich poctivý život a zkušenosti nás povzbuzují na společné cestě a my doufáme, že se i oni radují ze všeho dobrého, co se nám daří. Smrt pozemského těla nám nemusí úplně přerušit krásu porozumění. Známe sílu a nosnost vzájemné přejícnosti i na dálku, naše vztahy mohou dokonce narůstat.

V dětství na mě slavení „Dušiček“ v kostele dýchalo poněkud stísněnou náladou. Uprostřed kostela katafalk, černá barva. Písně a nekonečné modlitby za vysvobození duší z očištěných byly poněkud děsivé a zároveň nasládlé jak pach v márnici. O zesnulých byla řeč jako o hříšnicích, které máme vysvobodit ze žaláře.

Potřebujeme promýšlet, co nám Bible sděluje. Je nutné si ujasnit, zda je „očistec“ vězením, kde si lidé odpykávají trest, nebo doškolením.

Jinak se pomáhá poškolákům nebo vězňům a jinak těm, kteří mají možnost si udělat maturitu v náhradním termínu po prázdninách.

Na více místech Ježíš ukazuje, že v jeho království se protekce nevedou. Nepřemlouváme pana profesora, aby nechal projít u státnice medika, který se neučil. Svátí se za nás nebudou přimlouvati, aby nás Bůh už pustil k nim. Naopak, prohlásí, my jsme to také zvládli, nebudeme si snižovat úroveň nebe. Tím nepopírám přimlívající modlitbu. Není třeba přemlouvat Boha, ale sebe a povzbuzovat ty naše drahé, kteří v něčem možná zůstali pozadu.

Ježíš řekl zástupcům: „Otec si nepřeje nic jiného, než aby každý, kdo vidí Syna a dá mu zapravdu, měl život věčný; a já ho vzkřísím v poslední den.“ (Srov. J 6,40)
Bůh pro to dělá vše co může, vše ostatní je už jen na nás. /v

TOMÁŠ G. MASARYK

byl 14.11.1918 poprvé (aklamačně) zvolen prezidentem Československé republiky.

Když se začteme do časových úvah, článků a rozhovorů našeho prvního prezidenta, pak – bohužel – máme pocit, že jsou stále velmi aktuální. Jak jasnozřivě a přesně dokázal Masaryk nahlédnout do problému, jak přesně charakterizoval nedostatky mladé republiky. Zdá se, že dlužíme ještě mnoho této nové době i Masarykovi samotnému. Aby neplatilo staré úsloví, že lidé se z historie poučili jenom v tom, že se opět nepoučili. dp

Z MYŠLENEK T.G. MASARYKA:

Komenského unum necessarium

Komenský v pohnutých dobách světové války třicetileté stále se vracel k problému úpadku států a národů. Máme od něho spisek o štěstí národa, a na sklonku svého života – náhodou v mých letech – vymezoval pro život společenský a státní to unum necessarium; přitom ovšem musil si zároveň říci, čeho potřebí není. Komenský ve smyslu své doby a své církve klade pro národ i pro stát největší váhu na náboženství a mravnost a uvádí sedmero překážek a zmatků, vadících blahu lidu: množství vládnoucích, množství zákonů, mnoho vykladačů paragrafů, kteří matou veřejné soudy, množství vnějších obřadností, jež zastíní pravou podstatu věci, pohrdání zákony a porušování jich, což jmenují přihlížením ke skutečnému stavu, vzájemná řevnivost vládců, a konečně zjevné války a zvířecí zběsilost. Přeloženo do dnešní terminologie, dána tu oprávněná kritika v mnohém i dnes.

Povznesení mravnosti

Úspěšné vybudování našeho státu vyžaduje účinný boj všech proti demoralizaci, která válkou a zhroucením Rakousko-Uherska byla způsobena. Na tu demoralizaci se žaluje ve všech státech. Ale zdá se mi, že u nás se poněkud jednostranně ukazuje jen na velké přestupky, kdežto se zapomíná na přestupky v malém. Pozorují, že často žalují na zločince lidé, kteří sami nešetří pořádku a práva v malém. Volá se po silné ruce, po diktatuře, po přísných zákonech – já bych chtěl zdůraznit, že každý jednotlivec a jednotlivé organizace musí pracovat k očištění.

Neomlouvám naše poměry, pravím-li, že se mi naše nervozní netrpělivost zdá do jisté míry neoprávněna... Mně samému by nestačilo, že je u nás lépe než u některých sousedů. Přece musím uznat, že se poměry povlovně lepší; na každý způsob nestačí očekávat mravní pomoc a spásu jen od státu, in concreto od byrokracie. Budiž zdůrazněno se vši rozhodností, že náš nový stát, že republika a demokracie potřebují vedle svého administrativního aparátu a armády také pevný mravní základ... Demokracie bez uznání mravní autority, autority zásad a povolání osob, je nemožná.

Studentstvo

Říká se, že mládež je přirozeně radikálnější

než generace starší. Mám o tom své pochybnosti, ale výklad vyžadoval by delší analýzu. Řeknu jen tolik, že student dnes nemůže politicky hrát úlohu, kterou hrál v době starší, když v politice veliké masy nerozhodovaly, jak rozhodují teď. V době absolutismu několik set nadšených mladíků mohlo účinně demonstrovat a zasahovat i revolučně. Toho postavení pro studenta v moderní demokracii již není ... naše studenstvo je hlavní částí budoucí inteligence. Vy, studenti, tou inteligenci ve značné míře už jste. Tedy: myslet, myslet, myslet!

Práce

Řekl bych, že lidé nemají studovat zbytečně. Kdo k tomu nemá nadání a vnitřního puzení, ten má zůstat doma a pracovat rukama. Dobrý rolník, dobrý dělník jest mně milejší než špatný advokát. To jest pravým zlem: Lidé si představují, že duševní práce jest lehká práce, že vlastně ani práci není, a proto po ní touží. Ještě horší jest však touha, mít se dobře bez obecně užitečné práce. To jest parvenuovství dneška – mít moc a peníze bez práce a zásluhy. Tak se mi zdá, že jest mnoho nadbytečných studentů. Potom vegetují jako advokáti, doktoři, profesori. Dobrá duševní práce jest právě tak vysilující jako fyzická. Lidé se však vyhýbají těžké práci, duševní i tělesné. Musíme mládež k tomu vychovávat, aby se práce nestyděla.

Nespokojenost

Vím dobře, že nespokojenost nevzniká jen z důvodů politických, nýbrž i mravních; vím, že lidé slušní jsou přímo uráženi četnými korupčními aférami. Sdílím ty pocity a doufám, že tato rozhořčenost mravní nabude dostatečné síly a že se bude projevat v náležitě formě, to jest, že jí nebude zneužito od politických spekulantů.

O sovětském Rusku a komunismu

Posuzuji otázku hospodářských výhod, kterých si mnozí od uznání Ruska slibují, ruský, to jest realisticky... Sovětská vláda pokládá právo podle Marxe za „ideologii“, tedy za něco vedlejšího, nikoliv za sílu ženoucí – vidím proto v touze o uznání další odkrok od komunismu. Nejsem proti formálnímu uznání, ale přál bych si, aby byly likvidovány bolševické metody. Nejsem nepřitelem Ruska, nedovedu však přijmout komunismus a hlavně lituji, že Rusko nemá svobody; bez svobody nelze myslet a bez myšlení nelze reformovat. Kdo se pokládá za neomylného a užívá násilí, ten právě nemusí a nemůže myslet. Nutně dojde k metodám inkvizice. Bez svobody myšlení není věda a bez vědy není možný slušný stát, slušná politika. (5.4.1927)

Politický program

Počítám s tím, že se bolševism neudrží. Ale z jeho pádu nebudeme vyvozovat důvody pro reakci. Vím, že politika posud se potácela mezi krajnostmi; my pro náš stát musíme mít promyšlený, reformní program a podle něho budeme klidně a stále postupovat, ať v Rusku bolševism padá nebo se drží. Poměrně delší trvání bolševismu v Rusku mělo by právě konzervativním politikům otevřít oči!

VÍC NEŽ JEN VÝSTAVA

V anketách o největší výstavní počín byste na tuto výstavu nenarazili. Nevynikla nebyvalými uměleckými skvosty jako výstava o Karlu IV. v Obrazárně Pražského hradu, nebyla velkolepým projektem jako Rok s židovskou kulturou, připravený Židovským muzeem v Praze k jeho stoletému výročí. Přesto skromná expozice, otevřená po osm prosincových dní v atriu Poslanecké sněmovny Parlamentu, byla svým způsobem výjimečná.

„Já, Helena Ferenčíková, postižená sterilizací, už nikdy nebudu mít děti, už nikdy neuslyším dětský pláč, už nikdy nebudu chovat své dítě! Chtěla bych mít děti, vždyť jsem mladá, je mi 23 let a sterilizací mi udělali v 19 letech, aniž bych o tom věděla. Zkuste si představit, kdyby to udělali vaši dceři – asi by vám to nebylo jedno.“

Popisek k rodinné fotografii, jedné z jedenadvaceti vystavených, jako by hovořil za všechny texty, doprovázející snímky oné podivné přehlídky. Jejich romské autorky spojovala tragická zkušenost: operační zákrok je připravil o možnost mít další děti, aniž by s ním svobodně, s plným vědomím

Foto: Petra Duchková

Ze zorného úhlu věčnosti

Ideály humanity a demokracie vždy jsem pojímal sub specie aeternatis – ze zorného úhlu věčnosti. Válka a její hrůzy vedly a vedou ku přemýšlení také o problému náboženském. Já v náboženství nalézám ideál pravé dokonalosti a odsud objektivní měřítko pro všecko konání lidské. Tento ideál dokonalosti učí člověka vystíhat se malosti a maličernosti. Pozměnil bych známý povzdech Hádkův: „Jen zevšednět nám, Bože nedej!“ Pocit věčnosti dělá nás skromnými, zesiluje pocit mravní odpovědnosti a vede k uznání všeobecné harmonie. Odtud také čerpáme pochopení světového a společenského vývoje a zdokonalování. Utvrzuje se naše víra v pokrok a pochopujeme, že nelze dosáhnout všeho najednou. Řekl bych, učíme se trpělivosti, ale nikoliv pasivitě. Naopak, postihnutí světového a společenského řádu a zákonitosti vede k energické spolupráci všech.

vybráno z knihy Masarykova práce,
Praha 1930

důsledků, souhlasily. Za jednu z žen zastoupených na výstavě svolila dokonce ke sterilizaci její matka, i když žena byla plnoletá. Jiné z postižených bylo v těhotenství řečeno, že pokud se nenechá sterilizovat, přijde o narozené dítě....

Co snímek – to jedno velké lidské neštěstí, ale také doklad ničím neospravedlnitelné zvůle. Hovoří-li se u nás o Romech, donekonečna se popisují skutečné či domnělé problémy, jež s Romy skutečně či domněle souvisejí, ale poučených, 21. století hodných podnětů k řešení sporných otázek je pomálu. Na jedné straně slyšíme paušální, a již jen proto zavádějící odsudky romské kriminality, příživnictví, špatné pracovní morálky a sociální nepřizpůsobivosti, na straně druhé stojí tíživá fakta: Jsme zemí s patrnou diskriminací Romů na trhu práce a projevy segregace Romů ve vzdělávacím systému zemí, v níž sílí trend vytlačovat Romy do sociálně vyloučených lokalit. Česká republika navíc zůstává jediným členským státem Evropské unie, který doposud nepřijal unijní směrnici o rasové rovnosti.

Ve změní rok co rok ostřejších, do všech stran směřujících obvinění na romské téma, představuje nedobrovolná sterilizace romských žen jasný zločin. Není vlastní jen České republice, ale i některým dalším zemím bývalého komunistického bloku stejně jako třeba Švédsku či Švýcarsku. Ve vztahu Romů a majoritní populace je u nás navzájem co zlepšovat, ale bez vyrovnání se s křivdami, o nichž není pochyb, je společné vykročení těžší. K potupě Romů a hanbě nás všech stojí dodnes na místě romského utrpení z druhé světové války vepřín. Neméně nemravné je přehlížet pocity a nároky romských žen, které byly neodčinitelně poškozeny sterilizací.

„Svůj život bych přirovnala k jabloni, která přestala rodit ovoce. Taková jablň už jen zabírá místo v ovocném sadě a zahradník, který se o sad stará, přijde a jablň pokácí a spálí. A tak se cítím i já, ale nejen já, ale také všechny ženy, kterým byl zákrok proveden bez jejich vědomí. Jsme ženy, které vnímají, že již nemají co dát.“

I toto jsem si na sklonku minulého roku přečetl pod snímekem na romské výstavě, která pro mě představuje víc než jen výkřik bolesti z nenaplněného mateřství. Ta výstava ke mně mluví ještě teď, když píši tyto řádky. Svou palčivostí mě upozorňuje na výjevy a slova z prostředí českých Romů, které nikdo neznamenal, o nichž nevíme, ale jež ve svém celku v každý okamžik vytvářejí stále barvitější obraz vážné krize v našem středu. Kéž bychom se přiblížili k jejímu koncepčnímu, a přitom lidsky důstojnému řešení.

Leo Pavlát

AKTUALITY

Farní odpoledne v neděli 9.11. v 15 h. v Orlovně. Pan Alois Tael ml. bude mít přednášku: Historie sirkařství v Kyšperku, pan farář bude vyprávět o pouti do Izraele. Děti nám něco zazpívají a řekne si něco o plánech farnosti. Všichni jsou srdečně zváni.

Svátek 17.listopadu oslavíme ekumenickou bohoslužbou

v 17 h. v kostele sv. Václava.

Farní sbor Českobratrské církve evangelické srdečně zve na **biblické hodiny** každou středu od 18 h. v kostelní klubovně. Námětem pro tento školní rok jsou texty vztahující se k významným biblickým postavám.

Biblické hodiny v katolickém kostele každý čtvrtek v 18 h.

Česká křesťanská akademie v Letohradě zve na přednášku Ing. Jiřího Hůlky: „**Radioaktivita, člověk, Černobyl, Temelín - fakta a mýty, výhody a rizika jaderné energetiky**“

čtvrtek 20.11. od 19 h. v evangelickém kostele. Přednášející je náměstkem ředitele Státního ústavu radiační ochrany.

Česká křesťanská akademie v Letohradě zve na přednášku významného katechety pana faráře Pavla Kuneše: „**Jak mluvit s dětmi o Bohu**“ v pátek 12.prosince v 19.30 h. v evangelickém kostele.

V sobotu 13.12. P. Kuneš povede v Orlovně od 9.30 do 12 hod. **adventní duchovní obnovu**.

KINO: Tobruk

12.11. v 19.30 h. - Dům kultury

DIVADLO: Princ Bajaja – Divadlo Koráb
25.11. v 9 h. - Dům kultury

Vánoční výstava

28.11. 16.30 h. - Měst. muzeum Letohrad
Prodej perníčků, svíček, keramiky, přáníček, vánočních ozdob a různých vánočních dekorací. Výstava potrvá do 23.prosince

Mikulášská besídka

20. ročník tradiční Mikulášské jízdy
Letohrad odj. 10.50 h.
Dolní Lipka přij. 11.50 h.
Dolní Lipka odj. 12.36 h.
Letohrad přij. 13.30 h.
Info na www.mikulas.letohrad.cz

PODEKOVÁNÍ

Ve sbírce na lavice do orlického kostela se sešlo v neděli 12. října 16.568 Kč.
Na opravu varhan letohradského kostela sv. Václava je díky dárcům připraveno 500.000 Kč.

CENTRUM POD STŘECHOU

MATEŘSKÉ CENTRUM MOZAIKA

pondělí: od 10 do 11 h. cvičení na míčích protahovací, posilovací a zdravotní cviky na gymballech; vhodné i pro těhotné.

Úterý: otevřená herna od 9 do 12 h.

středa: zhruba jednou za měsíc výlet s dětmi nebo beseda

čtvrtek: 10 - 11 h.

pátek: 10 - 11 h.

ZPÍVÁNKOVÉ TVOŘENÍ –

hudebně pohybové činnosti a výtvarná činnost pro nejmenší děti, vedou P. Zamazalová a H. Poláčková

POCHOD SVĚTÝLEK PO LETOHRADU

11.11. v 17 h. vyjdeme s lampióny od Centra městem do zámeckého parku, děti čeká poklad

Těšíme se na vaši účast.

S sebou: lampiónky se svíčkou, 20 Kč zápisné

Přednáška: LÉČIVÉ PITNÉ REŽIMY,

zdravý stravovací režim, řešení potíží imunitního systému, prevence a léčba onemocnění. Imunitní systém, alfa a beta glukany.

Možnost vyšetření metodou irisdiagnostiky dospělí 200Kč, děti do 12 let zdarma.

12.11. od 17.30 h.

KURZ ANGLIČTINY PRO MÍRNĚ

POKROČILÉ. Studijní skupinka 8-10 lidí.

„Vzdělávací program pro osoby znevýhodněné při vstupu na trh práce“.

KAŽDÝ ČTVRTEK 18-20 h. (ZAČÍNÁME 13.11.)

400,-/ měsíc (tj. 8 hodin)

Telefonická nebo osobní domluva nutná

VÝROBA ADVENTNÍCH VĚNCŮ -

26.11. od 16.30 h.

S sebou: korpus na věnec, zápichy na svíčky
Zakoupit u nás můžete: svíčky, ozdoby, mašle. Větve budou k dispozici.

Poplatek: 40Kč.

Život Boží krtem přijali

12.10. Anna Šubrtová

Lásku, úctu a věnost si slíbili

11.10. Jiří Jehlička
a Jitka Majvaldová

Ke vzkříšení jsme provodili

13.10. Ludmilu Adamcovou 93 let
6.11. Elišku Pospíšilovou 81 let

Milí přátelé,

Bible odhaluje smysl našeho života. Některým biblickým textům nedokážeme však porozumět ihned a snadno. Vytrvalé úsilí o pochopení bývá odměněno radostí z porozumění a proměnou života.

Úkolem Českého katolického biblického díla je oživovat zvěst bohatého biblického dědictví. Vybízíme všechny, aby Bibli četli. Snažíme se jim pomáhat v porozumění. Jsme přesvědčeni, že poselství Bible je i dnes velmi aktuální. Proto se naše činnost zaměřuje především na obyvatele České republiky. Potřebujeme vaši podporu, abychom mohli pokračovat ve své práci. Sbirka o Dni Bible umožní naše aktivity zejména v probíhajícím roce sv. Pavla.

Biblické dílo připravuje pořady Bible v liturgii. Pořádáme úvody do práce s Bibli ve farnostech a biblické kurzy pro všechny věkové kategorie (ve všech diecézích). Nabízíme kurzy výroby biblických postavíček. Připravujeme pomůcky pro četbu Bible dospělých pro děti. O našich aktivitách se dozvíte více na internetových stránkách www.biblickedilo.cz.

I letos bude sbírka na české biblické dílo v neděli 16. listopadu.

S vděčností za Vaši duchovní i finanční podporu.

Mons. Dominik Duka

POVÍDÁNÍ O SETKÁNÍ V AUSTRÁLII

Na neděli 2.11. byla v Orlovně domluvená jídelna, abychom mohli promítat fotky a také popovídat nějaké zážitky a zkušenosti ze světového setkání mladých v Austrálii. Toto setkání se uskutečnilo v červenci 2008. A bylo již 23. v pořadí. Do Austrálie vyrazilo celkem 220 Čechů. A vytvořili jsme poměrně akční skupinu. Samotný program probíhal od 10. do 20. července. My jsme přilétli dřív a odlétali později, takže jsme měli ještě asi 18 dní na poznávání Austrálie. Pro mě osobně to byla velká zkušenost jak cestovatelská tak i duchovní. Je to velmi povzbuzující akce, a vždy tam člověk zažije nový impuls do svého každodenního „obyčejného“ života. Mnoho fotek a informací je ke shlédnutí na www.wyd2008.org. Také všechny rád zvu k přečtení textů, které jsme slyšeli z úst Benedikta XVI. Jsou ke stažení na adrese: <http://tisk.cirkev.cz/ze-zahranici> kde jsou na 6. stránce všechny jeho promluvy. Jsou krásné.

Děkuji tímto panu faráři Vackovi, že pomohl s uspořádáním tohoto povídání a zajistil Orlovnu. Také děkuji Štefanu Čandovi za zapůjčení promítací techniky. Ještě jednou děkuji také všem farníkům, kteří v létě přispěli do sbírky Mozaika 2008, jejíž výtěžek byl použit na přípravu česko-slovenského setkání na Velehradě. Díky! *Honza Majvald*

Silou Krále je láska k právu.

Žalm 99,4

ZÁPIS Z FARNÍ RADY Z 8.ŘÍJNA

- Svatováclavská slavnost se vydařila. Děkujeme těm, kteří pomáhali, i návštěvníkům. - Na opravu varhan jsme přispěli 8.000 Kč.
- Při posvícení na Kunčicích bude ranní bohoslužba na Kunčicích, odvoz letohradských z náměstí zajistí pan VI. Tomek.
- 28.10. nás mistrovičtí zvou na koncert českořebovského pěveckého sboru.
- Během svátků 1. a 2.11. budou bohoslužby téměř ve všech našich kostelích.
- Významný katecheta pan farář Pavel Kuneš, bude přednášet na téma: „Jak mluvit s dětmi o Bohu“ v Evangelickém kostele 12.12. v 19.30 h. V sobotu 13.12. povede v Orlovně od 9.30 do 12 hod. adventní duchovní obnovu.
- Vybíráme firmu na opravu letohradských varhan.
- Objednali jsme vyvezení žumpy u orlického kostela u firmy Bocus.
- Požádáme stavebního vikariátního technika pana Samka o kontrolu stavu sanktusové věžičky orlického kostela.
- Hledáme firmu k vyčištění okapů orlického kostela.
- Příště se FR sejde 19.11. v 19 h. na faře.

zapsala Jana Skalická

ROBINŮV OHEŇ – letos podvanácté

Rok se s rokem sešel a přišel opět říjen a s ním i tradiční setkání letohradských skautů – Robinův oheň. V sobotu 11. října se všichni skauti sešli po obědě u klubovny na Kunčicích na slavnostním nástupu. Poté co byla za zpěvu hymny vztyčena státní vlajka se skautičtí rozdělili do 9 družstev. Čekalo na ně celkem 9 stanovišť, na kterých si vyzkoušeli spoustu nových věcí a zahráli nové hry. Učili se střílet z luku, rozdělovat oheň, trénovat střediskovou hymnu na večerní slavnostní oheň, skládali zvířátka z papíru, nebo třeba hráli hru Twister. Během celého odpoledne se podával výborný guláš. Odpoledne bylo zakončeno nástupem a slavnostním průvodem do kunčické skalky, kde byl přichystán oheň. Ten byl na symbol skautského přátelství také slavnostně zapálen a poté byla předána 2 skautská vyznamenání Vlastíku Vyhnálkovi a Břetislavu Výprachtickému za vybudování tábořiště v Pískovně. Na závěr celého dne zazněla hymna střediska a večerka. Okolo sedmé večer jsme se všichni odebrali domů s milými vzpomínkami a hezkými zážitky.

Jana Faltejsková

HALLOWEEN JE MORBIDNÍ, NÁŠ SVÁTEK TICHÁ MÁ VĚTŠÍ HLOUBKU,

říká Tomáš Halík

Svátek Dušiček, v kalendáři zapsaný jako Památka zesnulých, je starý víc než tisíc let. Podle kněze a prezidenta České křesťanské akademie Tomáše Halíka ale kultura vztahu k zemřelým upadá, lidé s nimi ztrácejí „kontakt“. Dušičky tak častěji nahrazuje Halloween a rozsvícené dýně.

„Kultura vztahu ke smrti vypovídá o kultuře společnosti vůbec“, říká Tomáš Halík.

Sociologovi a praktikujícímu katolíkovvi se svátek rozsvícených oranžových dýní příliš nezamlouvá. „Je to až karneval s morbidními rysy. Myslím, že náš svátek ticha a zamyšlení má větší hloubku,“ říká. Vzpomínku bychom podle něj měli věnovat nejen těm, co nás opustili, ale i hodnotám, které nám zanechali.

Česko je jednou z mála zemí, kde je počet věřících nižší než lidí bez vyznání. Počet věřících u nás i v ostatních evropských zemích stále, i když pomalu, klesá. Možná i to se podepisuje na zvyšujícím se počtu pohřbů bez obřadu a rozptylů. Pozůstalí tak přerušují „kontakt“ s pozůstalým i v době Dušiček. Není kam položit věnec nebo kde zapálit svíčku.

„Rozmáhá se likvidace obřadů, což je velká škoda. Mají hlavně lidský a psychologický význam,“ připomíná Halík. „Možná se na tom podepisují i drahé pohřební služby. Vidíme ale i neblahé extrém, velké množství rozptylů, na druhou stranu honosný obřad rodiny Kočkových.“

Podle Halíka u nás kultura vztahu k zemřelým za posledních dvacet let poklesává. „Kultura vztahu ke smrti vypovídá o kultuře společnosti

vůbec,“ upozorňuje.

V raném středověku se Památka všech věrných zemřelých připomíná den po svátku Všech svatých (1. listopadu). Zavedl ji roku 998 opat Odilo z kláštera v Cluny. Chtěl zamezit praktikování přežívajících pohanských obřadů. Ve 13. století se zvyk rozšířil po celé západní církvi.

Den vzpomínky na zemřelé má několik jmen. Jeho poselství ale zůstává od raného středověku stejné. „Od počátků lidské kultury rozdělují svět na živé a mrtvé. Důležité je vědomí, že mrtví do našeho života patří,“ myslí si Tomáš Halík.

„Křesťanská tradice navazuje na židovskou i keltskou,“ tvrdí Halík s tím, že z keltské vychází právě Halloween. „Brali tento svátek jako začátek nového roku. Připomínal se tím chaos, kdy se mrtví vracejí mezi živé, to bylo 1. listopadu.“

Dušičky jsou svátkem, který zakořenil i u ateistů. Každý rok zaplaví hřbitovy příbuzní zesnulých, kteří upraví a ozdobí hroby a rozsvítí svíčku. Nejde ale jen o to, dojít na hřbitov.

„Tento den by měl být rodinným svátkem, měli bychom přestat smrt tabuizovat,“ domnívá se Halík. „Měli bychom si říct, jak si představujeme svůj poslední den nejen po praktické stránce, ale i duchovní. Je dobré s blízkými mluvit o konečnosti, připustit si ji. Může nás zastihnout kdykoli.“

Kam dál?

L. Poláková, iDNES, 1.11.2008

SMRT A POHŘEB U ŽIDŮ

Smrt je náročná soutěska životní cesty k Bohu. Prověří náš život. Bůh je milosrdný, ale život má svou odpovědnost. Na setkání s Bohem máme být připraveni. K Bohu se má umírající odebrat uprostřed své rodiny. Má se vyznat z hříchů s vyznáním víry: Slyš Izraeli ... K tomu je třeba plného vědomí.

Po smrti si nejbližší příbuzní zesnulého na znamení smutku roztrhnou oděv a třicet dnů jej nosí. Nejbližší mužský příbuzný, nejlépe syn, se pomodlí na hrobě kadiš (oslavná modlitba Boha, ve které není zesnulý vůbec vzpomenuť), který se pak modlí třikrát denně po celý rok. (Ve skutečnosti jen jedenáct měsíců. Kterýpak syn by si o otci nebo matce myslel, že byli takoví hříšníci, že by je měl před

Bohem obhajovat celý rok?)

Kadiš se syn modlí každý výroční den.

Rodina drží týden silný smutek. Všichni sedí na zemi bez bot a nevycházejí z domu. Přátelé a příbuzní se o ně starají, vaří jim, nenechávají je samotné. Muži z příbuzenstva nebo přátelé nechodí do synagogy, ale do domu zesnulého ke společné modlitbě.

Po sedmi dnech začne normální život, ale 30 dní se muži neholí, nestříhají si vlasy a ženy nechodí ke kadeřníkovi. Smutek drží rok, nezučastňují se veselých oslav, svatby se odkládají. Ale vdovec nebo vdova nepatří mezi truchlící. Má co nejdříve vstoupit do dalšího manželství.

/v/, podle knihy P. Spiegela: Kdo jsou Židé

GLOSA O KONEČNÉM STĚHOVÁNÍ

Atanas Dalčev je už dnes bulharský klasik; je mu třiasedmdesát let, život se před ním zavírá, a tak se jeho shovívavá moudrost podobá proplovající lodi v tajemných hloubkách oceánu. Četl jsem jeho krásný postřeh: „Člověk se smíruje se smrtí postupně, časem, ani ne tak pro své stáří, jako pro smrt ostatních. Zpočátku ho smrt děsí jako cizí, neznámá země. Odjet do ní znamená rozloučit se s blízkými. Když však blízcí již odjeli, stává se nám tato země, jimi jakoby obydlená, sama blízkou.“ Jak přesně vysloveno! Samotnému se mi čas-

to zdává nikoliv o takové zemi, ale o naší vsi, která se vlastně postupně taky celá přestěhovala do nových prostorů, kde už všichni čekají: otec, matka, kamarádi z dětství, přátelé, polní cesty, náš dům, kamna, teplo, praskání dříví, vytí cirkulárky, mé gumovky, oblíbená knížka, má postel, dědeček... a všechno a všichni, co tu stále miluju a co budu milovat i pak. Nedovedu si lásku jinak představit než jako trvání, které přemůže i smrt. Rozumím dobře Atanasu Dalčevovi, neznámému příteli kdesi daleko, ale s duší tak blízkou!

Věroslav Mertl

RODINA

I MLUVIT SE MUSÍ UMĚT

Na podzim loňského roku přinesla média zprávu o statistickém nárůstu počtu dětí, které nemohou být přijaty do prvních tříd základních škol, protože trpí poruchou výslovnosti, malou slovní zásobou a v jejich věku neschopností adekvátní komunikace.

Svým způsobem se těm negativním skutečnostem nevidím, protože důvodů, které k popisovaným jevům vedou vidím z hlediska dětského psychiatra několik.

Televize je chůva

Prvním důvodem je takzvaná pasivní komunikace dítěte. Spočívá v tom, že dítě více slov přijímá, než vydává. Dítě nemá vytvořený „rovnoměrně dvojitý kanál s okolním světem“. Co to znamená? Více rozumí tomu, co se mu říká, než co je samo schopno sdělit navenek. Je to podobné jako při výuce cizího jazyka, kde kromě slovní zásoby, která je důležitá, ale pasivní, je nutné výuku doplnit o aktivní část a tou je konverzace. Dítě tedy slovům může rozumět, ale samo s nimi nedovede dobře pracovat.

Může za tím být představa rodičů, že se jejich dítě bude dobře rozvíjet před televizní obrazovkou, a některé maminky pojaly televizi jako permanentní chůvu. Aby si od dítěte na chvíli odpočinuly nebo měly čas na domácí práce, posadí předškolní ratolest před obrazovku a pustí ji nějaký program. Dítě pasivně hledí. Co jiného mu zbývá, když se s tímto všudypřítomným přístrojem nedomluví? A ani obsah pořadu hemžící se pojmy jako balíček opatření, ekonomický růst, dlouhodobá transformace nejsou tříletému capartovi srozumitelné.

V takovém případě nefunguje ani ona pasivní komunikace. V lepším případě se na obrazovku vypustí takzvaná pohádka. Ale i takové téma má hned dva nečekané háčky. Prvním háčkem je obsah.

Pohádky zcela vyprázdňené

Zde si dovolím přidat právě ono slůvko „takzvaná“ pohádka. Jestli ty, které vyšly z pera Andersena, Erbena nebo Němcové, poukazovaly na všelidské hodnoty, jakými je dobro, krása, oběť, poctivost nebo slušnost, které vítězí nad zlem, ošklivostí, pýchou a neslušností, řada „takzvaných“ současných pohádek je hodnotově zcela vyprázdňena. Tunel jde na návštěvu k pětiúhelníku a přejedou ho povidla. A následuje druhý háček, kterým jsou nezodpovězené otázky, jež má dětská dušička na jazyku. Pohádka totiž potřebuje komentář. A komentář je v tomto případě věcí dialogu.

Pryč jsou doby, kdy dětem předčítala pohádky jejich babička nebo maminka. A dítě mělo možnost se zeptat, čtenářku při četbě

zastavit, vrátit nebo doplnit. Komunikovalo. A vypravěčka mohla podle své fantazie a okolností, které dítě prožívalo – protože ho znala lépe než anonymní technik z Kavčích hor – rozvinout děj patřičným směrem. Dítě se tímto způsobem učilo nejen aktivní komunikaci, ale také širší slovní zásobě, pestrosti vyjadřování a umění, byť jen primitivnímu, aplikovat život do pohádkového obrazu a naopak. Rozvíjela se kromě výše uvedených komponent také plasticita pohledu na vlastní dětský svět za doprovodu člověka, který dítě miluje.

Televize má sice více funkcí než maminka nebo babička, za to jí chybí empatie a autentičnost, které jsou pro rozvoj osobnosti dítěte zcela zásadní. A k oné osobnosti patří i pojmotvorba, slovní zásoba a schopnost slovní exprese.

A navíc: seriály

K pasivní komunikaci dítěte patří celospolečenský trend, který bych nazval zfrázování dialogů. Nejlepším příkladem jsou opět televizní pořady, především jejich nekonečné seriály, zvláště americké. Nejen, že v nich nejde o nic podstatného – jsou chudé na duchu, ale jsou také těžce chudokrevné na květnatost jazyka.

Iva Marková: beduinský kluk v Petře

Fráze střídá frázi.

„Mary, vypadáš dnes opravdu, opravdu báječně.“

„Díky Frede, jsi roztomilý.“

„Což takhle zajít na večeři?“

„Ó, úžasné, bezva nápad.“

„A ještě před odletem?“

„No samo.“

„Tak v sedm. Jasný?“

Kdo ztratil někdy drahocenných pár minut života poslechem těchto dialogů, má toho na pár let dost. Ovšem dítě, které je od nejtělejšího věku odkojeno touto pestrou krasomluvou, není schopno vyprodukovat skoro nic víc než frázi. Vzhledem k tomu, že ony pořady sleduje celá rodina, dostávají se dialogy v domácnosti pod kůži všem členům rodiny.

Pojmotvorný skleník

Třetím důvodem, který vede jak k malé slov-

ni zásobě, tak k málo produktivní větě stavbě, je celoplošný odklon od kultivace slova. Byla-li v antice rétorika, později krasomluva zařazena mezi pěstovaná umění, jsou tyto časy pryč. Snad najdeme ještě pamětníka, který bral ve škole krasopis, ale krasomluvě odzvonilo.

Jednou z příčin, převážně u mladých rodičů, kteří ze sebe ještě nesetřásli zbytky pubertální skořápky, je jejich slangovitost. „Sí brďo, čeče, ten to met tou superkraxnou jedno čó-ro móro.“

Děti, které vyrůstaly v tomto pojmotvorném skleníku, nemusí trpět malou slovní zásobou, jak se jim někdy neprávem vyčítá. Mají slovní zásobu počtem slov odpovídající věku, ale paní učitelka, která umí česky a neví co je brďo, čóro a superkraxna, považuje dítě za opožděné.

Přičteme-li k tomu ještě řadu vulgarismů, kterým se dítě naučí rychleji než slušné mateřštině, je dílo dokonáno.

Pokud jde o poruchy výslovnosti, musíme počítat s tím, že lidská řeč patří mezi schopnosti, které ke své kvalitě potřebují zdravou centrální nervovou soustavu. Pokud dojde k postižení v této oblasti, projeví se to mimo jiné také v dětské řeči, v nějaké formě výslovnosti, i když slovní zásoba může být poměrně dobrá. Vývojová, receptivní, expresivní, specifická a jiné řečové poruchy včetně koktavosti jsou dennodenním chlebem psychologů, pedopsychiatrů a logopedů.

Některí rodiče místo toho, aby učili své dítě přizpůsobovat se jazyku dospělých, převrátí pozice a sami se přizpůsobují jazyku dětí. Převezmou dětskou patlavou, tzv. puerilní řeč, hovoří jí nejen na dítě, ale i mezi sebou navzájem. A dítě, které ještě nerozezná patlavé od normálního, přijme špatné formulace slov i vět jako běžné a utvrzuje se v nich.

V celkovém pohledu se potvrzuje několik starých pravd. Člověk umí jenom to, čemu se naučil. Talent nestačí. Je proto namístě své děti učit kvalitní a slušné řeči od počátku.

Představy, že ho to naučí ve škole nebo že k tomu přijde časem samo, jsou sice čtené, ale liché.

Přestože psychologie doporučuje, aby se děti neprovokovaly, v tomto případě existuje výjimka. Provokovat děti k řeči neustále! Výzvy typu „... Zopakuj... řekni, co je tohle... pověz mi sám, co bylo v té pohádce... převyprávěj co jsi slyšel...“ by měly zdomácnět v každé rodině s předškolními dětmi.

Čas, který s nimi jakoby ztratíme, v budoucnu mnohonásobně nalezneme. Nebudeme muset zanedbané dohánět, špatně naučené přeučovat, vyseďávat v čekárnách logopedů a potvrdit se nám, že potíží je lépe předcházet než je napravit.

Max Kašparů, dětský psychiatr,

Dnes, 17.4.08

KTERAK KOMUNIKUJEME

Vlak uhání letní krajinou, sedím v kupé s manžely středního věku. Mluví na sebe. Evidentně hodnotí návštěvu u nějakých svých známých, zvláště pak paní: „Tu dlažbu měli hroznou, takovou barvu bych tam nedávala!“ Muž odpovídá: „Nejhezčí kout v domě zastavěli komínem...“, „Ten stůl bych posunula na druhou stranu, vůbec tam nešlo slunce...“ Pán: „Schodiště je moc vysoké...“ Paní: „Ty mýš na zdech, néé!...“ Muž otvírá okno a dívá se do kraje: „Hele, ty věže támhle – tam jsme měli skladiště...“ Paní: „A ta zahrada – kytky by chtěly víc ke zdi...“ Postaví se vedle manžela k oknu a také se dívá do krajiny. Pán říká: „Teď to tady mají úplně přestavěný...“ Paní: „Hm, hm – nechápu ten zahradní krb na takovém místě...“, to já bych...“ Muž: „Uplně zastavěný, asi kvůli té silnici zprava...“ Žena: „Hm, hm – a ta zahradní branka – moc úzká a vysoká! To já bych...“ Pán: „Ani bych to nepoznal...“ Oba usedají, paní vyloví z tašky dvě velké bagety a beze slova podá muži. Oba soustředěně žvýkají... Dva paralelně probíhající hovory skončily. Aktéři posléze našli společnou řeč...

Známa má narozeniny, ráda k ní zajdu – zvláště když je sama doma. Nemám nic proti jejímu muži, ale tak, jak je dnes pro středoevropana běžná obuv, tak je pro něho běžné stále sledování televize a přepínání programů. Sousedce popřeji k narozeninám už v předsíni, předám květiny a z dálky slyším, že je Petr doma, a že nám tedy televize bude dělat společnost. Snažím se alespoň na chvíli vmanévrovat za paní domu do kuchyně a promluvit s ní pár slov a uslyšet jak se má. Netrvá to dlouho, rodina je zvyklá být pospolu v obyváku u televize... Jídlo je přeneseno tam, sezení je upraveno tak, aby náš hlavní společník byl dobře viděn. Snažím se pochválit kulinářské umění hospodyně, ale intenzitu našeho hovoru musíme přizpůsobovat momentální hlasitosti televizního kanálu... Pán domu třímá ovladač, občas ho položí (na dosah), aby dolil skleničky. Zraky obou partnerů se neustále stáčejí k televizi. Není divu – tak pestrý repertoár zábavy jim nemohu nabídnout... Po necelé hodině vběhne do bytu snacha mé známé s výkřikem: „Máš to zapnutý?!“ Právě začíná seriál. Usedá ke stolu, oči na obrazovce. Hostitelka jí donese jídlo, vidličku. Krátce o tchýni zavádí pohledem, pochválí krmi a dále se pak všichni věnují obrazovce. Tíše se omlouvám, poděkuji za pohostění a odcházím. Příliš mě nezdržují, chápou to – běží přece seriál, všichni se dívají... Venku se nadechnu čerstvého vzduchu a vidím hvězdy a slyším ticho... Krása. Umiňuji si, že příště půjdu ke známé, až její muž bude v práci. Přemýšlím, že netolerantní osoby mého typu by měly chodit po návštěvách pouze v případě výpadku elektrického proudu...

Přede mnou sedí muž a omlouvá se zvláštní řečí, že nemůže mluvit – je po operaci a chtěl

by se v poradně něco zeptat... Těžce přešel ten kousek ode dveří ke křeslu, hůl však nemá. Pravá polovina těla je malátná. Podal mi levou ruku, druhá ruka je bezvládná. Dívá se na mě očima barvy chrpy a pomalu vypráví svůj příběh. Odezírá mi z úst. Po chvíli se mi podaří napojit se na něho tak, že dopovídám konce jeho těžce říkaných vět a on jen radostně kývá. Oči mu září, že si rozumíme. Nakonec se domlouváme i o možných řešeních jeho problému, kvůli kterému přišel. Musím jen dávat pozor, abych pomalu vyslovovala a dívala se mu stále do tváře. Domlouvám se s ním, že ještě jednu věc budu muset ověřit u právníka a navrhuji zaslání odpovědi dopisem. Chce však přijít sám osobně za čtrnáct dní. Vítám ho tedy po dvou týdnech znovu. Díváme se na sebe, mluvíme o vhodném postupu dál v celé jeho věci, tak jak to vidí právník. Rozumí mi, ale jakoby kvůli tomu ani nepřišel. Vypráví mi o svém životě, o úporných bolestech hlavy, které trvaly léta. Léčili ho na neurologii i na psychiatrii – než mu konečně udělali pořádná vyšetření a zjistili, že má v mozku nádor. Pětkrát ho operovali, přestal slyšet, mluvit, ochrnul na polovinu těla. Říká, že je na tom teď už

Iva Marková: palestinský kluk v Jeruzalémě

dobře. Naučil se na logopedii znovu alespoň trochu mluvit. „Než jsem onemocněl, měl jsem zednickou firmu, hrozně mě to bavilo, o ničem jiném jsem od malička nepřemýšlel. Měl jsem tolik zakázek! Byl jsem veselý člověk. A teď? Všechno je jinak... Alespoň, že mohu takto mluvit a chodit. Děkuji Vám...“ Tvář člověka, který prožil své a oči anděla... Setkání, na které se nezapomíná. To já mám za co děkovat. Někdy, když jsou dny těžké jako olovo a bolest smývá tělem, myslím na něho a na jeho poselství odvahy, odříkání a pokory. Vždyť já sama ještě tolik mohu... Otevřít dveře, naslouchat lidem, dívat se jim do očí a občas vidět i anděly... Moje devadesátiletá babička neumí ani telefonovat, ani nevlastní mobil – přesto komunikujeme. Její modlitby překonávají vzdá-

Čekání na ráno

Jihnou mé oči nad ránem
při myšlence na tebe
a slza ztracená
ví o hnutí srdce
pokorně mlčícího,
Pánu děkujícího,
že mohu tě znát.

Ve chvílích těžkostí, smutků,
dostávají mé kroky křídla,
to v myšlence na duši drahou
je síla –
jít dál blátem a nečasem,
tíše říct – ano jsem –
ještě miluji.
Přes hranice prostoru –
jinak než druzí – chudí...

Jsem bohatá láskou,
jež mi dáváš, Pane –
Ty však víš,
že stejná míra bolesti ji provází...

Jana Flídrová

Tíše jsem naslouchal, jak vítr hovoří

Rozezněl v korunách hru rolniček a zvonků.
Až děti umlknou v zahradě pavilónku,
mihne se ještě list a oheň dohoří.

Jen palmy na střeše zůstanou klidně stát,
vejčité ozdoby, zeď plevele a mech.
Bude se navracet jediné slovo v echu,
Daleké zvolání: Listopad... listopad...

Ivan Blatný

lenost mezi námi. Víme o sobě. Můžeme se modlit za druhé, aniž oni to tuší. Za své drahé, i za lidi nám nepřijemné, abychom si dokázali rozumět. Je to trochu náročnější komunikace než je obvyklé, ale i tak lze být s druhými ve spojení.

Anselm Grün ve své knize „Kdybych měl už jen jeden den života“ - píše: „Setkávám se s lidmi. Co to znamená setkat se s někým tváří v tvář? Co vidím, když se někomu zahledím do očí? Jsem schopen vytušit něco z jeho tajemství, které sahá až k Bohu? Co se děje, když s někým mluvím? Letí má slova jen kolem jeho uší, anebo vzniká při rozhovoru společenství, vzájemné pochopení, tušení společného základu, z něhož žijeme oba? Mluvím k druhému tak, že se nad ním otvírají nebesa, anebo mu svými slovy vezmu všechnu naději, takže se v něm všechno zborští?“

Přeji vám i sobě, abychom dokázali komunikovat – spolu ne vedle sebe. Aby nás vzájemně „rozhovory“, ať už mají jakokoukoliv formu, navzájem obohacovaly a přibližovaly jednoho k druhému.

Pěkný podzim. Jana Flídrová

CENA FRANZE KAFKY PRO ARNOŠTA LUSTIGA

„Nemohl jsem dostat lepší, cennější vyznamenání“, řekl A. Lustig.

Prošel koncentračními tábory Osvětim a Buchenwald, uprchl z transportu smrti do Dachau. Podle jeho scénářů se natočilo několik filmů. Patří k nejuznávanějším českým spisovatelům doma i ve světě.

Celý život píšete o souboji dobra a zla. Proč je vždy zasazen do prostředí holocaustu?

Také se občas sám sebe ptám, proč nenapišu něco, co by čtenáře bavilo a zajímalo víc než příběhy o zabíjení Židů. Snad proto, že literatura má dar nechat mrtvé přežít. ...

Co jsem viděl, bylo ztělesněním pekla. Zajímá mě mravnost, čest a odvaha tváří v tvář blížící se smrti. Mohl bych psát o manželských trojúhelnících - a třeba by mě to bavilo taky - ale nestojí mi to za to. Zajímá mě esence souboje dobra a zla. V nejrůznějších formách se opakuje.

Příklad: Byl jsem v Osvětimi v karanténě lidí určených do plynu. V ohradě pro jateční dobytek. Už nás ani netetovali, škoda práce. Samozřejmě jsme měli strach. Nevěděli jsme, kdy přijdou. Trvalo to den, dva, tři... Plynovali maďarské Židy. Sice spěchali, ale bylo jich 800 tisíc, a tak polští, čeští, holanďáci, francouzští, norští Židé čekali. A za tři dny, když pro nás stále nepřicházeli, už to byla nuda. Čekáš, než tě zplynují, a nemáš co dělat. Dostáváš jednou denně krajíček chleba, vodovou polívku... Tak jsem sesbíral pár hadrů, udělal jsem z toho balon a začali jsme si s kamarádem kopat. Jeden střílel desítky, druhý chytal. Já chytal. Mezi dráty, ve kterých bylo deset tisíc voltů. Dotknout se jich...

...shořel byste na troud?

Přesně. Přišel esesák. Potrpěli si na eleganci na rozdíl od špinavých a smradlavých Židů (což souhlasí, protože jsme se nemohli mýt). Měl vepřovicové rukavice, držel žlutou rákosku a lehce se jí dotýkal dlaně. Díval se mi na nohy. Věděl jsem, že mě chce praštit. Když švihnul, rákosku jsem přeskočil! Esesák nevěřil svým očím: tady jsou dva mladí Židé, kteří budou - možná za půl hodiny, možná zítra - zplynováni jako hmyz a hrají fotbal. O kus dál slyšel starší: „A6, B7...“ Hráli z paměti šachy. Esesák odešel zhnusen tím, že v lidech, kteří budou zplynováni, je ještě tolik života.

Pamatujete si knížku, kterou jste měl rád jako kluk?

Ve třetí třídě přinesla paní učitelka Rotrová na hodinu vlastivědy knížku Srdce italského spisovatele Edmonda de Amicis. Četla nám povídku o rošťákově, který žil se svou babičkou a děsně zlobil. Myslela, že ho nikdy nevychová. V noci babičku přepadl lupiči. Chtěli ji okrást o peníze a zapíchnout. Když lupič zvedl nůž, aby ji bodnul, vnuk si stoupl před ni. Radši se nechal bodnout, než aby ublížili babičce. Ta povídka mě tenkrát dojala.

BYLI JSME V IZRAELI

Snad všude na světě je krásně (o krajině západních Čech po vyrabování uhlí to neplatí), ale Izrael je zvláštní země. Jak vypadá po drancování všech okupantů: Babylóňanů, Egypťanů, Řeků, Římanů, Osmanů, byzantinců a křížáků? Zůstala i dnes křížovatkou důležitých obchodních a kulturních cest? Kdysi na jejich horách rostly mohutné cedry, země patřila do „úrodného půlměsíce“, na březích Jordánu každoročně odpočívala obrovská hejna tažných ptáků odpočívajících na přeletu mezi severními zeměmi a Afrikou.

„Duchovně jsme semité“, řekl kdysi v římské synagóze papež Pavel VI.

Jedinečné zkušenosti Izraele s péčí Hospodina jsou i naším bohatstvím. Jsou výjimečné a poskytují i nám pádné důvody pro naše důvěřování Bohu. Několik jich uvedu:

1. Srovnávací věda náboženská (religionistika) objevila určitá pravidla o náboženství. V Izraeli tomu ale v řadě případů bylo jinak.

a) Stanou-li se z pastevců a kočovníků zemědělci, lidé opustí dosavadní božstva stád a svých „dědků“ a přijmou zemědělská božstva plodnosti (něco z toho si „pamatuje“ i naše národní mytologie). I v Bibli čteme jak častokrát Izraelité podléhali pokušení dát přednost Bálovi a Ištar před Hospodinem.

b) Podobně se mění božstva v království. Když některý kníže přemohl sousedy a prohlásil se králem, prohlásil svoje náboženství za státní. Pak si král ze svého náboženství udělá ideologii – upravuje si náboženství

Nikdy jsem na ni nezapomněl. Byla to první knížka, kterou jsem si po válce koupil. Jinak jsem četl jen škvár. Detektivky („tomšarkovky“), rodokapsy, kovbojky o odvaze, citi, zápasu hodných a zlých.

Jak se díváte na mravnost a slušnost dnešní doby?

Dnešní doba klade na mravnost stejné nároky jako na každé pokolení, jen v rychlejším sledu. Žijeme nesrovnatelně rychleji než moje babička nebo prababička. A jestliže se zrychlila existence, tak se zhuštily zároveň konflikty mezi dobrem a zlem. Podobou dnešního zla je spěch, stres, nároky na lidi, kterým není dopřán odpočinek, reflexe, resonance všeho, co udělají. Každému člověku, kterému přibývá let, se zdá svět horší. ...

Slušnost pokládám za zákon člověka. Je to bohatý pojem. Můžeš do něj zahrnout všechno - nejlepší lidi, pokolení, hrdiny, dobrodince, poutivce... Kdysi před dvěma tisíci lety věřili lidé starozákonních společností, že slušnost je jako pták. Letí nad mořem a musí pořád mávat křídly, aby se neutopila. Slušnost se odlišuje tím, že ji nemůžeš našetřit jako peníze. To, že jsem byl včera slušný, mi nepomůže, když nebudu slušný i dnes. Slušnost je skutečně jako pták nebo motýl nad mořem. Jakmile přestane mávat křídly, zahyne.

Dana Emingerová

podle svých potřeb (v tom máme vlastní zkušenost z minulým režimem). I Izraelští králové se o to velice snažili.

Jenže v Izraeli známe jedinečný jev – proroky, kteří vystupovali i proti oběma těmto pokušením. Byli za to krutě pronásledováni, ale víra v Hospodina se udržela.

2. Izrael žije očekáváním Mesiáše. Každé náboženství je učení po vykoupení, ale jen v Izraeli žije vědomí, že Mesiáš zachrání lidi z jejich vin a hříchů.

3. Židé znovu dostali svou zemi. To je neuvěřitelné. Před sto lety si to nikdo nedovedl představit. Všechny ty obdivuhodné starověké kultury zmizely, ale lid Izraele existuje. Tolikrát povstával z popela jako Fénix. Naposledy žil 19 století bez vlastní země, samosprávy a vojska, ničen novými a novými pogromy. Podobně jako Rómové. Ale Židé nejen, že přežili i ten nestráhlivější pogrom, ale dostalo se jim neuvěřitelného (na rozdíl od Rómů) – znovu obdrželi dědičtí země příslibené už Abrahamovi.

Kdosi spočítal, že v 80. letech 20. stol. žilo na světě jen 0,4% Židů. Přesto jsou snad ve všech vědeckých a kulturních oborech špičkou.

Jeli jsme se podívat, jak se v Izraeli dnes žije a jak vypadá země, ve které žijí lidé tří světových náboženství.

Přečetli jsme si znovu zajímavě psanou knihu Leona Urise: Exodus. Popisuje obrovské překážky Židů, kteří se stěhovali do země poníčené a nehospinné – bez vody, líčí i válečnou zběsilost arabského světa, padesátkrát početnějšího než je Izrael. Ve dvou válkách opět David zvítězil nad Goliášem.

Nedovedu si představit žádný národ, jehož lidé by se jen s rancem vydali na nejistou pouť do země, kterou museli nejprve zavodňovat a pracně obnovovat. Začali se učit řeč svých praotců i starou abecedu, která se nikde jinde nepoužívá. Za 30 let vysadili 200 milionů stromů. Viděli jsme, jak ke každému stromu a keři vede hadice s vodou. Viděli jsme pole a nová osídlení v pouštní krajině ... Viděli jsme Židy v tradičních šatech i moderně oděné hrdé a vzdělané lidi. Viděli jsme rozdíly mezi arabskými (palestinskými) a židovskými vesnicemi a městy. Nejen rozdíl moderní architektury, ale i rozdílnou čistotu a nečistotu veřejných prostranství.

První tři noci jsme spali v Galileji, v Tiberias na břehu Genzaretského jezera. Město je úplně židovské (na rozdíl třeba od Betléma, ten je úplně palestinský). Židé právě slavili Svátky stánků (Sukot). Na paměť putování Izraele pouští z egyptského otroctví do Země zaslíbené si staví jakési chýše venku (ve městech často na balkónech). Tyto uvnitř vyzdobené stánky jsou pokryté větvemi, aby lidé měli stín a zároveň viděli na hvězdy. Společně si ve stáncích čtou Bibli, stoluji spolu a hlavně si připomínají, že je člověk odkázán na Boží pomoc. Nejen, když je mimo bezpečí vlastního domova. Ochrana chýše je relativní, jako v životě. Ale máme někoho, kdo nad námi bdí... *pokračování na str. 12*

O POLÁČKOVI A HITLEROVI

Karla Poláčka si nejspíš v říjnu roku 1944, kdy odcházel z Terezína jeden transport za druhým, pozvala rada starších, což byla vždy špatná zpráva. Sdělili mu, že je na seznamu transportu do koncentračního tábora Osvětim. Poláčkovi bylo tenkrát dvaapadesát, byl jen o tři roky mladší než Adolf Hitler. Řekli mu, že je ještě možnost ho za někoho vyměnit. Od února 1943 už moc dobře věděli, jak zdokumentoval Hans Günter Adler, že skončí v plynové komoře. Poláček dle svědků odpověděl: „Ne, ne, pánové, toto je můj osud a ten nemůže nikdo vzít za mě.“ Proč tuto větu řekl?

Já vím, stejně jako si člověk nevybírám dobu, kdy se narodí, nevybírám si ani rodiče. Jak stojí v Talmudu, chyby člověka tíží, aniž by ho odsuzovaly: je svoboděn, aby si je uvědomil nebo se jich zbavil. Život každého člověka je otevřená kniha, již od první do poslední stránky napíše on sám. Když se bouříme, nebouříme se proti Stvoření, ale proti Stvořiteli.

Karel Poláček se asi proti Stvořiteli nechtěl bouřit. Možná i proto, že kdyby ho samospráva, v jejímž čele tenkrát stál pan dr. Eppstein, chtěla jako mimořádně nadaného člověka zachránit doopravdy, tak by ho v seznamu nahradila a ani by mu to neřekla, aby nezatížila jeho svědomí. Nabídka samospráva učinila možná i proto, aby odlehčila svému svědomí a aby se vědělo, že toto gesto učinila. Jenže ač podle Hitlera je svědomí židovský vynález, Židé naopak se mají řídit výhradně příkazy Tóry a nespolehat na svědomí, tedy vydávat se za svým srdcem a svými očima, protože ty by člověka mohly svést z cesty. Karel Poláček se z cesty svést nedal.

Byl hrdina? V křesťanské civilizaci bývá za hrdinu považován člověk, jemuž se podařilo něco mimořádného, tedy ten, kdo se svým výkonem liší od druhých a v němž ostatní spatřují hrdinu. Jinými slovy ten výkon sám o sobě nestačí, pokud není okolím za hrdinství označen, pokud nemá cejch, pokud dotyčného nevyčleňuje z davu, pokud na sebe neupozorňuje zvláštními schopnostmi, ctnostmi či úspěchy. Elie Wiesel napsal, že hrdina svou vahou spočívá na událostech a vyvolává je v život. Od okamžiku, kdy začíná být považován za jedinou naději, splývá jeho biografie s dějinami.

Neochota Karla Poláčka nechat za sebe zemřít někoho jiného ho označovala, ale nebyl sám, kdo se takhle choval a ani nebyl jedinou nadějí i když jeho biografie splývala s dějinami šesti milionů Židů, kteří přišli o život vinou holocaustu jako on. Jeho hrdinství tedy nebylo křesťanské, ale talmudické, s jeho osudem se mohlo ztotožnit mnoho jiných.

Ale taky je možné, že někde v koutku duše věřil na zázrak: mohl doufat v přežití a pak o tom, co viděl, vydat svědectví a totéž si mohli myslet i ti ze samosprávy, kteří ho nevyškrtli a poslali do Osvětimi.

Už jednu válku přežil stejně jako svobodník Adolf Hitler. Karel Poláček ji mohl pozorovat nejen jako voják bojující v Haliči, ale i jako zajatec na srbské frontě. Válku si znechutil, byla mu odporná. Úplně jinak ji zažil Adolf Hitler: po čtyřech letech, kdy byla v Německu řeč jen o samých vítězstvích, přišla řeč zdrcující porážky. V té době byl kvůli zranění v pasewalkovském lazaretu, na čas ztratil zrak a do svého deníku si zapsal: „Bylo vyloučeno, abych tu déle setrval. Zatímco se mi tmělo před očima, odpotácel jsem se zpátky na pokoj, padl na postel a zabořil rozpálenou hlavu do pokrývky a polštáře.“ Tehdy se prý svobodník Hitler rozhodl, že se stane politikem a bude bojovat proti Židům, které vinil z porážky.

Žid Karel Poláček se skoro ve stejnou dobu, když se vrátil z války do Prahy, rozhodl, že nebude pokračovat ve studiu práv, a začal se – když ho vyhodili z práce v Československé vývozní a dovozní komisi kvůli tomu, že v povídce *Kolotoč* zesměšnil úřad, v němž pracoval – živit novinářinou v *Lidových novinách*, kam psal hlavně sloupky a soudničky. Přivedl ho tam Josef Čapek, který rovněž skončil v koncentračním táboře.

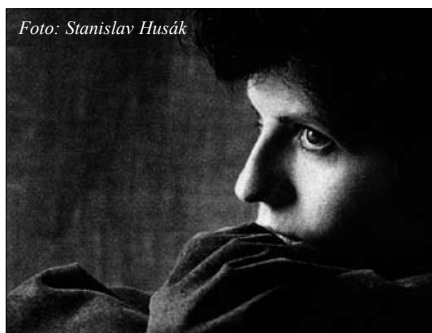

Foto: Stanislav Husák

Tehdy se zřejmě rozhodlo o jejich osudu. Adolf Hitler chtěl odčinit porážku a hodlal kvůli tomu příkrě změnit svět. Karel Poláček se rozhodl svět podrobně poznat: psal o lidech, jak je znal hlavně z Rychnova nad Kněžnou, kde byl jeho otec obchodníkem. Hitler propadl iluzi mládí, jež spočívá v přesvědčení, že svět je možné učinit lepším pomocí náhlých změn sociálního pořádku a krvavých, vyčerpávajících revolucí, zatímco mladý Poláček zjistil, že nenávist a krutost vždy plodí jen další nenávist a krutost. Díky válce zmoudřel. S Hitlerem se rozešel dříve, než se dozvěděl, že existuje.

Adolf Hitler vstoupil hned po válce do Dělnické strany, která se záhy přejmenovala na Národně socialistickou stranu známou pod zkratkou NSDAP, již se stal všemocným předsedou. Strana pod jeho vedením žádala omezení práv Židů a v roce 1923 se pokusila o puč, za který byl Hitler odsouzen na pět let do žaláře, kde napsal knihu *Mein Kampf*, svůj politický manifest, návod na změnu světa.

Ve stejné době vydal Karel Poláček knihy *Povídky pana Kočkodana a Mariáš a jiné živnosti*. Již z názvů knih je jasné, že jejich zájmy byly zcela rozdílné. O něco později pan Poláček napsal: „Mám-li za to, že humor není než odhalování skutečnosti, pochopíte,

že zobrazit zápas idejí, byť problematický, nejde bez zkušeností a pozorování skutečnosti... Věci pořádně dělané jsou vždycky humoristické.“ Karel Poláček se stal pilným a řádným pozorovatelem.

Politik Hitler potřeboval vytvořit nepřítel a vzbudit nenávist, novinář a spisovatel Poláček potřeboval pochopit lidi a jejich často velice směšné chování, a díky tomu si je zamiloval. Jen díky tomuto úsměvnému vztahu i k lidské malosti, směšnosti či pokrytectví dokázal tak barvitě a zapamatovatelně vykreslit postavy, jako jsou obchodník Štědrý, rodina Kafkova, Martin Bejval z *Bylo nás pět*, Dynderovi nebo profesor osmé hodnostní třídy Václav Šajc.

Poláček vycházel z pětistileté židovské spirituality a zkušeností několika kultur, Hitler byl produkt podsvětí, brlohů, útulků pro bezdomovce, v kterých se potloukal, když ho nevzali na malířskou akademii ve Vídni, a později kasárenských velkoubikací, latrín a popravíšť. Poláček přitahoval kultivované čtenáře, Hitler muže, kteří uměli řídit auta, střílet, nebáli se vraždit a nenáviděli Židy. Už 24. června 1922, kdy tito mladíci zavraždili v Berlíně-Grunewaldu německého ministra zahraničí a Žida Walthera Rathenaua, se dalo tušit, že jednou namíří svou zbraň i na Karla Poláčka. Rok 1923 tyto úvahy pečtil: tehdy byly znehodnoceny peníze, ale i všechny hodnoty. Spisovatel Sebastian Haffner napsal: „Celé jedné generaci byl odňat jeden duševní orgán: ten, který poskytuje člověku stabilitu, rovnováhu... a projevuje se jako svědomí, rozum, moudrost, poznání, věrnost zásadám, morálka a bohabojnost.“

Zrodila se zběsilost, velikášsky nezřízené, slepé odhodlání k nemožnému, které našlo výraz v heslech: Právo je to, co nám poslouží a Nemožné neexistuje. Hesla, která se mohou zrodit jen na latríně, kde člověk ztrácí pokoru, se postupně stala státní doktrínou a lidé jako Poláček k ní měli odpor, považovali hesla za neslychaná, štitivě jimi opovrhovali, odvraceli se od nich a to byl zřejmě jeden z důvodů, který pak vedl k tragédii zvané šoa či holocaust. Poláček a jemu podobní asi propásli šanci se včas vzbouřit a proti nastávající hrůze razantně vystoupit a pak tuto svou neschopnost pocíťovali jako vinu. I to mohl být ten pravý důvod výroku, že jeho osud si nemůže vzít nikdo za něj. Třeba zařazení do transportu cítil jako přiměřený trest za své selhání a rozsudek nad svým životem přijal jako spravedlivý.

Osud, jak stojí v Talmudu, Poláček mohl vnímat jako celek: minulost a budoucnost zároveň. Kdyby osud nepřijal, nezabavil by se svých chyb, zpochybnil by i samotného Mojžíše, a to nechtěl. Hitler se naopak musel zastřelit, protože zpochybnil kulturní minulost svého národa.

Vše je předem rozhodnuto, a přece – jak vidíme – si smí člověk vybrat. Hrob Mojžíše ani Poláčka, který zemřel 19. října 1944, neznáme. Dne 2. listopadu 1944 bylo zplynování v Osvětimi ukončeno. *Karel Hviždala*

ZA SLZY DOJETÍ SE NESTYĎME

Celý podzim je plný výročí – a mně se propojují s básničkami, které znám z dětství od svých rodičů a dnes je říkám vnučatům: „To kalné ráno, to si pamatuji, mé dítě,“ napsal o 14. září, úmrtním dnu prezidenta Masaryka, Jaroslav Seifert. Naši mi doma občas recitovali také Halasovo Torzo naděje reflektující podzim osmatřicátého roku: „Zvoní zvoní zrada zvon, zrada zvon, či ruce ho rozhoupaly, Francie sladká, hrdý Albion...“ Veršiky ke vzniku republiky mně zase splývají s povídkou Karla Čapka Jak pejsek a kočička slavili 28. říjen.

Z oslavných básní k 7. listopadu, kdy ruští bolševici nastolili vládu sovětů a začala takzvaná Velká říjnová socialistická revoluce, si pamatují heslo „Bez 7. listopadu by nebylo 28. října“, což bylo – novodobě řečeno – puzzle, které si moje generace dokázala poskládat i tak, že carské Rusko bylo pravoslavné a nepřijalo gregoriánskou reformu kalendáře. Maminka si z toho dělala legraci a říkala, že proto nazval Julius Fučík svou reportáž V zemi, kde zítra již znamená včera.

Dodnes na ty verše a slogany vzpomínám a vždy se mi při tom vybaví má rodina, mé dětství a dospívání. Kež by to taktó zůstalo propojeno v mysli mých dětí a vnučat. I když dítě zdlánlivě obsahu událostí nerozumí, dobře pozná, kdy matka nebo otec nějakou osobnost nebo čin obdivují, odsuzují nebo hluboce prožívají. Dodnes mi vadí, když se hraje hymna a lidé kolem mne si povídají, jako by se nic nedělo. Přestože se dnes již trochu za své emoce stydím, alespoň vytáhnou ruce z kapes.

Já vím, recitovat dnes básně o TGM je trochu trapné, ale jen rozumem se vychovávat nedá a tradice, city, pohnutí nejsou směšné. Kdysi se nesměla zpívat Hašlerova písnička Hoši od Zborova, vy tu klidně spíte, a právě proto jsme ji s bratrem znali. Dodnes si vybavím neškolený alt mojí maminky, když tuto píseň zpívala – včetně její poznámky: „Děti, jděte zavřít dveře do předsíně, ať to není slyšet na chodbu.“ Také její obavy, aby nás někdo neudal, ve mně probudily zájem o to, jak to bylo s našimi legiemi.

Dnes už smíme zpívat všechno a naše děti si

stále častěji vkládají do uší sluchátka od MP3 přehrávače. My jim to zařízení ještě sami kupujeme – snad proto, abychom se vzájemně nemuseli poslouchat. Nedivme se pak, že si mladá generace data a letopočty bez příběhů příliš nepamatuje. Proč taky – najde se to přece na internetu...

Bojíme se, že evropskou kulturu rozmělní příliv cizinců, a zapomínáme, že multikulturalismus ohrožuje jen ty, kteří nemají vlastní identitu, vlastní víru, tradice, a proto ani mezigenerační propojení. Nebojme se proto připomínat tradice, byť budeme svými dětmi či vnuky podezříváni ze sentimentu. Trocha trapnosti v tomto ohledu jistě neškodí – Evropa i tato země za to stojí.

Jiřina Šiklová, socioložka

K přípravě na bohoslužby o nedělích a svátcích

sobota 8.11. 18 h. Lukavice
neděle 9.11. Posvěcení lateránské baziliky
7.15 h. Letohrad Ex 47,1-12
8.45 h. Mistrovice Ž 46
10.15 h. Orlice 1 Kor 3,9c-17
J 2,13-22

sobota 15.11. 18 h. Mistrovice
neděle 16.11. 33. v mezidobí
sbírka pro Biblické dílo
7.15 h. Letohrad Př 31,10-13,19-20,30-31
8.45 h. Lukavice Ž 128
10.15 h. Orlice 1 Sol 5,1-6
Mt 25,14-30
pondělí 17.11. 17 h. Letohrad
ekumenická bohoslužba

sobota 22.11. 18 h. Lukavice
neděle 23.11. Slavnost Ježíše Krista Krále
7.15 h. Letohrad Ex 34,11-12,15-17
8.45 h. Mistrovice Ž 23
10.15 h. Orlice 1 Kor 15,20-26,28
Mt 25,31-46

sobota 29.11. 18 h. Mistrovice
neděle 30.11. 1. adventní
sbírka na pojištění kostelů diecéze
7.15 h. Letohrad Iz 63,16b-19b;
64,2b-7
8.45 h. Lukavice Ž 80
10.15 h. Orlice 1 Kor 1,3-9
Mk 13,33-37

sobota 6.12. 18 h. Lukavice
neděle 7.12. 2. adventní
7.15 h. Letohrad Iz 40,1-5,9-11
8.45 h. Mistrovice Ž 85
10.15 h. Orlice 2 P 3,8-14
Mk 1,1-8

BYLI JSME V IZRAELI - pokračování ze str. 11

K významu Svátku stánků se vrátím ještě příště. Hned na něj navazuje den Radost z Tóry (Simchat Tóra). Židé si tak váží Bible, že každý rok znovu celou Tóru přečtou. Den Radost z Tóry je posledním dnem čtení z Bible (příští den začnou číst od začátku). Ze samé radosti nad tím, že se s nimi Bůh baví, začnou muži tančit. Vyjmou svitky Písma v jejich ozdobných pouzdrech z místa uchovávání v synagóze a tančí s nimi - pokládají se za ženichy Tóry. Kde jim je synagoga malá, vyjdou tančit na ulici. Několik hodin – bez jediné kapky alkoholu - muži s dětmi a mladíky tančí. Svitky si v tanci předávají, ostatní tančí v kruhu nebo v řadách, tleskají

do taktu muziky, na znamení úcty se svitků dotýkají a líbají je. Ženy je zálibně pozorují z balkonů v synagoze, na ulici opodál. Děti dostávají balíček s lahůdkami – sladkostmi, oříšky a ovocem – aby se přesvědčily o „lahodnosti“ Tóry.

My jsme během svátečního večera navštívili několik synagóg (v Tiberias je jedna synagoga vedle druhé, v některých ulicích víc než jedna). Tleskali jsme do taktu a podupávali si – pak nás židé pozvali do tanečního kruhu a za nějaký čas nám dokonce půjčili svitky Tóry... Byl to pro nás jeden z největších zážitků.

/v
pokračování příště

Marie Šmidová: Radost z Tóry

Okénko do farnosti - Vydavatel Farnost sv. Václava v Letohradě

Adresa redakce: Václavské náměstí 57, 561 51 Letohrad • Redakce: Iva Marková, Miloslava Šejvlová, Václav Vacek, jazyková úprava Jana Kalousková, e-mail: ivamarkova@tiscali.cz • digitální podobu naleznete na www.letohrad.farnost.cz
Rejstříkové č. MK ČR E 12797 • Sazba: JPG, Tisk: Grantis s.r.o. tel. 465 525 741